

HELENA ĽOS IVORÍKOVÁ

A szlovák mint idegen nyelv oktatása a Studia Academica Slovaca nyelvi központban

The Studia Academica Slovaca (SAS) is the Centre for Slovak as a Foreign Language in the Faculty of Arts at Bratislava's Comenius University.

This paper presents an overview of SAS work, with a special focus on its teaching, research in language methodology and its editorial role. At the center of the study is SAS as an outstanding centre of cultural activity, promoting and preserving Slovak culture in Slovakia and worldwide.

Keywords: Slovak as a foreign language, Slovak as a second language, language and culture teaching

A Studia Academica Slovaca – a szlovák mint idegen nyelv központjának megalapítása és fejlődése

A pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán működő Studia Academica Slovaca (a továbbiakban: SAS) létrejötté szorosan összefügg a külföldi nyelvtanulók számára megrendezett első szlovák nyelv és kultúra nyári egyetemmel. A kezdetek az 1961–1964 közötti időszakra nyúlnak vissza, amikor a prágai Károly Egyetem Szláv Tanulmányok Nyári Egyetemén az akkori igazgató, Eugen Pauliny vezetése alatt Pozsonyban és Besztercebányán megrendezték az ún. *szlovák hetet*.

A nyári egyetem megnevezése az évek folyamán többször is módosult: 1966-tól a *Studia Academia Slovaca – A Szlovák Nyelv és Kultúra Nyári Szemináriuma*, 1992-től a *Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának Módszertani Központja Studia Academia Slovaca*, 2000-tól pedig a *Studia Academica Slovaca – A Szlovák Nyelv és Kultúra Nyári Egyeteme* nevet viselte. A nyári egyetemek koncepciójáért és tartalmáért a mindenkori igazgatók feleltek (Eugen Pauliny, Šimon Ondruš, Jozef Mistrík, Jozef Mlacek és Jana Pekarovičová), akik nemcsak a szlovák nyelv, hanem a szlovák kultúra és országismeret terjesztését is célul tűzték ki.¹ 2006-ban az intézet formája véglegesült, és felvette a ma ismert *Studia Academica Slovaca – centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk* nevet.

¹ Erről bővebb információk a visszaemlékezéseket tartalmazó *50 rokov Studia Academica Slovaca v premenách* (2014) és a *Studia Academica Slovaca 48* (2019) kötetekben találhatók.

A SAS tevékenégi körei

A SAS a Comenius Egyetem BTK részeként tevékenykedő, sajátos feladatokat ellátó intézmény, amely oktatói és tudományos-kutatói feladatokkal, nevezetesen a szlovák nyelv és kultúra iránt fogékony külföldi érdeklődők oktatásával foglalkozik. Az oktatói tevékenységgel szorosan összefügg a szlovák tudomány, kultúra és művészet eredményeinek megismertetése. Emellett az intézet számos szlovákiai és nemzetközi projekt résztvevője. A SAS központi tevékenységei közé tartozik továbbá a szlovakisztikát érintő tudományos publikációk közzététele, a szlovák mint idegen nyelv tankönyvek kiadása, valamint a külföldi egyetemeken szlovákot idegen nyelvként oktató lektorok képzése (SakoCJ, <https://dls.e-slovak.sk>). A SAS kiemelt tevékenysége a már 55 éve évente megrendezésre kerülő szlovák nyelv és kultúra nyári egyetemének megszervezése és lebonyolítása. Az évek folyamán a központot – mely öt és fél évtizedes fennállása során a szlovák nyelv oktatásának módszertani és tartalmi fejlesztésére szakosodott – több mint 70 országból 7500, a szlovák nyelv, kultúra és reáliák iránt érdeklődő külföldi kereste fel valamilyen formában. Az intézményben dolgozó kutatók és oktatók alapozták meg a szlovák mint idegen nyelv oktatásának módszertanát és a szlovák nyelv rendszerének leírását, ők dolgozták ki az első szlovák mint idegen nyelv tankönyveket, valamint kézikönyveket is. Tekintettel erre a gazdag és hosszú évtizedekre visszatekintő tevékenységre, jelenleg a SAS tölti be a szlovák mint idegen nyelv oktatásának szlovákiai és külföldi központi koordinátori feladatait is.

Oktatói tevékenység

A modern szellemiségű 55 éves nyári egyetem

A SAS által működtetett nyári egyetem mellett, hogy a külföldi szlovakistákat és szlavistákat, a külföldi egyetemek hallgatóit kívánja szolgálni, a kulturális tevékenységet folytató dolgozók, menedzserek, lektorok, fordítók és a szlovák nyelv és kultúra iránt laikusként érdeklődők számára is kínál képzéseket. A tanfolyamok célja a szlovák nyelv iránt érdeklődők kommunikatív kompetenciáinak kiépítése, valamint a szlovák nyelvtudományra, irodalomra, történelemre és kultúrára vonatkozó ismeretek lehető legszélesebb körben való terjesztése.

A nyári egyetem kínálatába tartozik többek között a *kezdő szlovák nyelv kurzus* (A1 és A2 szinten), a *haladó szlovák nyelv kurzus* (B1 és B2 szinten), a *haladóknak szánt, különféle szakterületekre fókuszáló nyelvtanfolyamok, valamint a gyakorlati kurzusok*. Ezen kurzusok olyan témákkal foglalkoznak, mint a nyelvi-nyelvészeti és irodalmi szövegek feldolgozása, fordítástudomány, illetve kiemelt helyet kap a szlovák nyelvet oktatók módszertani képzése is. A középhaladók és haladók számára meghirdetett előadások között hangsúlyos szerep jut a nyelvi, irodalmi, néprajzi, politológiai, történelmi és más, főként honismereti tartalmúaknak, amelyeket a *Studia Academica Slovaca* évkönyvben is publikálnak, hogy azok az érdeklődők számára a képzés alatt is folyamatosan elérhetőek legyenek (<https://zborniky.e-slovak.sk/>). Emellett a kínálatban fontos szerepet kapnak a szlovák nyelvről, kultúráról és reáliákról szóló *idegen nyelvű előadások*. A nyári egyetemek kedvelt részei a különféle fakultatív programok, így az *alkotóműhelyek* – a szlovák kultúra interaktív elsajátíttatása (ének, tánc, kreatív írás, színház, fényképészet, képzőművészet, film); a *Saját magunknak* –

multikulturális esték (alkotóműhelyek fellépése); *a szlovák művészeti élet bemutatása* – filmvetítés, művészeti együttesek fellépései, kiállítások, koncertek és más kulturális események látogatása; *a találkozás szlovák írókkal, művészekkel, a tudományos élet jeles képviselőivel, a kirándulások*, melyek keretében kulturális és történelmi helyeket, természeti képződményeket, városokat, várakat, múzeumokat, barlangokat és más érdekességeket látogatnak meg az érdeklődők.² 2020-ban – a nyári egyetem fennállása óta először – a kurzusokat online formában hirdettük meg.

A szlovák mint idegen nyelv kurzusok

A SAS az akadémiai év mindkét szemeszterében folyamatosan hirdet meg szlovák mint idegen nyelv kurzusokat, amelyeket elsősorban a külföldi diákok, ösztöndíjas hallgatók és más érdeklődők számára indítanak.³

Szlovakisztikai tanulmányok – a legújabb BA-képzési forma

A legújabb nappali képzésformák egyike a *Szlovakisztikai tanulmányok*⁴ BA-program, amelyet a SAS külföldi és hazai diákok, valamint a szlovák nyelv, szlovák kultúra, honismereti tárgyak tanulása iránt érdeklődők számára indított. A képzésben részt vevők a szlovák nyelvet és kommunikációt érintő ismeretek elmélyítése mellett elméleti és gyakorlati oldalról is megismerkednek a szlovák nyelv leírásával, diakrón és szinkrón változásaival. A nyelvészeti stúdiumok mellett a hallgatók, a szlovák irodalom történetéről is tanulnak; a képzés fókuszában a 20. századi és kortárs irodalom, illetve annak olvasása áll. A szlovák történelembe betekintést nyújtó kurzusok bemutatják a jelesebb történelmi eseményeket, azokat a személyeket, akiknek jelentős szerepük volt a szlovák nemzet identitásának és történelmi tudatának formálásában.

Levelező oktatás

2006 óta a Studia Academica Slovaca A1–A2 nyelvi szinten e-learning-tananyagokat is kínál. Ezek a *Krížom-krážom – slovenčina A1* és a *Krížom-krážom – slovenčina A2* nyelvkönyvek leckéit tartalmazó tananyagok megtalálhatóak a www.e-slovak.sk⁵ honlapon. A B1 és B2 szint tananyagának kidolgozásán jelenleg még folyamatban van. A nyelvtanuló kétféle online tanulási mód közül választhat, mivel a tananyag mindkét

² Az 1972–2017 közötti időszak minden évfolyamának értékes képi és szöveges beszámolóit, visszaemlékezéseit megtalálhatóak a <https://fphil.uniba.sk/sas/kroniky/> weboldalon.

³ A szlovák mint idegen nyelv tanítását 2006-ban akkreditálta a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos és Sportügyi Minisztériuma, ami lehetővé tette a szlovák mint idegen nyelv oktatását személyes és távoktatási formában minden nyelvi szinten (A1–C2). Az akkreditált képzés oktatásához, a tanuláshoz kapcsolódó információk nyomtatott könyv formájában is megjelentek (Pekarovičová–Žigová–Mošatová 2007), illetve a fphil.uniba.sk/sas oldalon is elérhetőek.

⁴ A BA-program leírása, bemutatása, valamint a képzés tantervei a <https://fphil.uniba.sk/slovakisticke-studia/> oldalon találhatóak.

⁵ Az online nyelvtanfolyamok a Szlovák mint idegen nyelv képzési program (Vzdelávaci program Slovenčina ako cudzí jazyk) részeként készültek el, melyek kidolgozásában Michaela Mošatová, Veronika Svoradová, Jana Výškrabková, Pavol Zlatovský és Lucia Demková vesznek részt. A programban korábban Júlia Choleva és a Krížom-krážom A1 és A2 tankönyvek szerzői vettek részt.

nyelvi szinten kétféle változatban is elérhető: autodidakta tanulóknak, ahol nincs oktató, illetve olyan kurzusként, ahol a tutor visszacsatolást ad a nyelvtanulóknak. A kommunikatív alapon nyugvó tanfolyamok a hétköznapi beszédhelyzetek megoldására készítik fel az érdeklődőket. Az online tanfolyam a tanulást megkönnyítendő, közvetítő nyelvként az angolt használja.

2013–2018 között a SAS a California University of Pennsylvania egyetemmel és az iLearn társasággal együttműködve az USA-ban működő Szlovák Nyelv Központja számára kidolgozta a *MySlovak* e-learning-kurzust.

Tudományos kutatások

Projektek

A SAS aktív résztvevője több hazai és külföldi projektnek. A központ régebbi projektjei közé tartozik a *Szlovák mint idegen nyelv képzési program*⁶, amelynek keretében a tananyagfejlesztők a szlovák nyelv oktatásának anyagait a KER által meghatározott nyelvi szintekre dolgozzák ki, illetve folyamatosan dolgoznak a nyelvtudás értékelésének követelményrendszerén is. A projektet a Szlovák Köztársaság Oktatásügyi, Tudományos és Sportügyi Minisztériuma (a továbbiakban: Oktatási Minisztérium) támogatja.

A szlovák nyelv iránti érdeklődés felkeltése

2004 és 2007 között a Socrates Lingua projekt keretén belül a SAS részese volt a hét egyetem és egy rádió (Bulgarsko Nacionalno Radio) által alkotott konzorciumnak, a *Slavic networking – nyelvi és kulturális integrációnak*⁷. A projekt központi céljaként tűzte ki a szláv nyelvek (bolgár, cseh, lengyel, szlovák és szlovén) minél szélesebb körben történő terjesztését és az irántuk érdeklődők figyelmének felkeltését. A munkaterv egy további hozadéka az egyes országok kulturális sajátosságainak megismertetése volt. A projekt kimeneteként a résztvevők létrehoztak egy válogatott szövegeket tartalmazó honlapot (www.slavic-net.org), amely betekintést enged az említett szláv nyelvekbe, valamint lehetővé teszi azok összehasonlító elemzését. A weboldal még ma is aktív.

A kevésbé használt nyelvek

fiatalok körében történő terjesztésének módjai

A SAS bekapcsolódott a *Prolang*⁸ (Life Long Programme) elnevezésű európai uniós programba, melynek fontos küldetése a kevésbé használt nyelvek tanításának fejlesztése volt. A projekt célja olyan, elsődlegesen mobileszközökön használható szövegforrások, programok kifejlesztése volt, amelyek segítségével könnyebbé tehető a szlovák, szlovén és litván nyelvek tanítása, mégpedig elsődlegesen a fiatalok körében. Bár a

⁶ A Jana Pekarovičová, Ludmila Žigová és Michaela Mošaťová által írt Szlovák mint idegen nyelv képzési program leírását tartalmazó pdf-dokumentum az alábbi oldalon érhető el: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/sas/Publikacie/Vzdelavaci_program.pdf.

⁷ A projekt résztvevői Jana Pekarovičová, Ludmila Žigová, Marta Pančíková és Michaela Mošaťová voltak.

⁸ A projektben aktívan részt vett Lucia Anna Trubačová, további közreműködők pedig Adela Ismail Gabríková és Helena Los Ivoríková voltak.

projekt weboldala (www.prolang.net) jelenleg sajnos nem elérhető, a SAS továbbra is fontosnak tartja megszólítani a fiatalok minél szélesebb közönségét, így más projektjeiben is foglalkozik ezen nyelvek különféle platformokon történő terjesztésével.

A közeli nyelvek ismeretének előnyei és hátrányai

A nemzetközi együttműködések sorát bővíti a cseh–szlovák kooperációban létrejött *Közeli nyelvek passzív ismerete* projekt⁹, melyben a genetikusan, tipológiailag és areálisan közeli nyelvek passzív ismeretének mértékét vizsgáljuk. A kutatás központi témájaként azokra a kérdésekre keressük a választ, hogy milyen mértékben segíti (ha egyáltalán segíti) a rokon nyelvek ismerete az írott vagy hallott szövegek megértését, valamint hogy a másik nyelv receptív kompetenciáinak kiépítésében milyen mértékben segít a passzív nyelvismeret, illetve a pozitív nyelvi transzfer. A projekt eredményeiről Jana Pekarovičová¹⁰ számolt be 2013-ban.

Nyelv és ország megismerése tandemben

A Szlovákia és Németország közötti interdiszciplináris párbeszéd támogatásának céljával jött létre a *Regensburg–Pozsony Tandem*, amelyben a szlovákiai Comenius Egyetemet a SAS képviselte.¹¹ A pozsonyi egyetem, valamint a németországi Regensburgi Egyetem hallgatói által vendéglátó egyetemen ún. tandempárokban végzett egyhetes munkája számos érdekes tanulsággal szolgált a kutatók számára (2014, 2015, 2016). A projekt eredményeképpen létrejött, tandemmunkákat feldolgozó, többféle témát felölelő (például történelem, társadalmi problémák, politika) kötet szlovák¹² és német¹³ nyelvű tanulmányokat tartalmaz. A Regensburg–Pozsony Tandem projekt 2018-ban¹⁴ és 2020-ban is megvalósult, azonban a COVID-19-járvány miatt idén csupán a terepmunka pozsonyi felét sikerült megvalósítani.

⁹ A projekt a Studia Academica Slovaca (Pozsony), a J. E. Purkyně Egyetem Pedagógiai Kara (Ústí nad Labem) a Károly Egyetem Bölcsészettudományi Karán működő Bohemisztikai Tudományok Központja (Prága) együttműködésében valósult meg.

¹⁰ Pekarovičová, Jana (2013): Ako rozumujú zahraniční slovakisti češtine a zahraniční bohemisti slovenčine. Projekt receptívnej znalosti blízkeho jazyka. In: Pekarovičová, Jana–Vojtech, Michal (eds.) *Studia Academica Slovaca 42*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, 169 – 180, https://zborniky.e-slovak.sk/SAS_42_2013.pdf

¹¹ A projekt munkálataiban a SAS vezetősége mellett részt vett még Zuzana Omar Hargašová (2014, 2015, 2018, 2020) és Veronika Sýkorová (2016).

¹² A kötet szlovák nyelvű változata elérhető a Regensburgi Egyetem honlapján: <https://www.uni-regensburg.de/index.php?eID=dumpFile&t=f&f=9709&token=94221b5962f9dd73d8079dde72cf1252e056591f>

¹³ A kötet német nyelvű változata elérhető a Regensburgi Egyetem honlapján: <https://www.uni-regensburg.de/index.php?eID=dumpFile&t=f&f=9708&token=f75f82334f68dba5105c84f180f2871fa804f136>

¹⁴ Erről az évfolyamról bővebb információk olvashatók a projekt Facebook-oldalán, illetve a Naša univerzita 2018 évi júniusi számának 23. oldalán https://uniba.sk/fileadmin/ruk/nasa_univerzita/NU2017-18/180628_Junove_cislo_Nasej_univerzity.pdf?fbclid=IwAR3WIdJwsv8sklK06hXGQpZHR5xBy-kESb5MC7TkWd7ZBrCOh984p4NAyw.

Szlovakisztika külföldön

A külföldön dolgozó lektorokkal, valamint a szlovakistákkal együtt a SAS olyan projekten dolgozik, amelynek célja, hogy a fphil.uniba.sk/sas oldalon található kérdőívre érkezett válaszok alapján felmérje a külföldi egyetemeken működő szlovakisztikai lektorátusok és központok állapotát, illetve igényeit. A dls.e-slovak.sk oldalon lévő adatbázis adatai a szlovák nyelv tanításáról (BA-, MA- és PhD-oktatás szintjén), a szlovakisztika szlavisztikán belül elfoglalt helyéről (szak, kötelező és választható tantárgyak, nyelvkurzus), a képzések keretében kínált alap és kiegészítő szlovakisztikai diszciplínákról, valamint a lektorátusok személyi feltételeiről, lehetőségeiről nyújtanak bővebb információkat.

Az említett projekt mellett a SAS a California University of Pennsylvania egyetemmel együttműködve részt vett az *Amerikai Egyesült Államok Szlovák Nyelv Központjának* létrehozásában és működésének kidolgozásában.

A kutatások központjában: a hiba

A SAS legújabb, a Szlovák Tudományos Akadémia Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézetének Szlovák Nemzeti Korpusz osztályával 2017 óta közösen végzett, ERRKORP¹⁵ projektje a szlovákot idegen nyelvként tanulók, beszélők nyelvi hibáinak elemzésére összpontosít a szlovák mint idegen nyelvet érintő alkalmazott nyelvészeti és módszertani kutatások keretében. A projekt 2020 júliusától a beszercebányai Bél Mátyás Egyetem, illetve az eperjesi Prešovská Univerzita együttműködésében, az APVV-19-0155 témaszámú, *Nyelvi hibák a szlovák mint idegen nyelvet beszélők korpuszában*¹⁶ címmel folytatódik, amely a lektorátusokon tanulók írásos szövegeit tartalmazza. A korpusz, amely a nyelvtanulás folyamatának mélyebb megértését segíti, a külföldi szlovák lektorok bevonásával bővül.

Tudományos események szervezése

A SAS a nemzetközi együttműködések keretei között jó néhány nemzetközi esemény szervezője, hazai keretek között pedig számos tanfolyam, és a nyári egyetem neves személyiségeinek különféle évfordulói köré szervezett szimpózium lebonyolítója: *40 rokov Studia Academica Slovaca* (2004), *Slovakistika vo svete* (2006), *Slovenčina ako cudzí jazyk v teórii a praxi* (2008), *Z kroniky SAS* (2009), *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk*

¹⁵ A projektről bővebb információkkal az alábbi tanulmányok szolgálnak:

Mošaťová, Michaela (2018): Jazykové chyby v slovenčine ako cudzom jazyku v pripravovanom akvizičnom korpuse. In: Pekarovičová, Jana–Vojtech, Miloslav (eds.) *Studia Academica Slovaca 47*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, 344–350.

Mošaťová, Michaela (2019): Anotovanie chýb v korpuse písaných textov študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk. In: Pekarovičová, Jana–Vojtech, Miloslav (eds.) *Studia Academica Slovaca 48*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, 322–328.

Mošaťová, Michaela (2020): *Hraničné prípady pri anotovaní jazykových chýb v písaných textoch študentov učiacich sa slovenčinu ako cudzí jazyk*. In: Pekarovičová, Jana–Vojtech, Miloslav (eds.) *Studia Academica Slovaca 49*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského v Bratislave, 113–124.

¹⁶ A projekt vezetője Jana Pekarovičová, a SAS-t továbbá Michaela Mošaťová, Petra Kollárová és Helena Los Ivoríková képviselik.

v súvislostiach (2011), *Slovakistika v zborníkoch SAS* (2011), *Slovenčina (nielen) ako cudzi jazyk v súvislostiach II* (2016), *Tvary a tváre slovenskej lingvistiky v zrkadle SAS-u* (2017), *Studia Academica Slovaca 55. Identita – Jazyk – Kultúra* (2019).

Módszertani tevékenység

Lektorok és nyelvtanárok képzése

A SAS különös figyelmet szentel a *lektorok képzésének*. A külföldön dolgozó szlovák nyelvi lektorok számára (a nyári egyetemek keretén belül) rendszeresen tart képzéseket és tanfolyamokat. A tanfolyamok központjában a szlovák nyelv oktatásának és kutatásának legmodernebb elméletei, valamint Szlovákia reáliáinak bemutatása áll. A tanfolyamok célja, hogy a külföldön tevékenykedő lektorokat az alkalmazott nyelvészet, az irodalom- és kultúratudomány területén aktuális információkkal lássák el. A kutatások eredményeinek bemutatása mellett további fontos cél, hogy a részt vevő lektorokat tájékoztassák a nyelvoktatás módszertanának elméleteiről, a központban futó projektekről, az új publikációkról, valamint hogy a külföldi lektorátusokat ellássák a legfrissebb publikációkkal, oktatást segítő anyagokkal. Ezekén túl fontos szempontként jelenik meg az is, hogy a lektorokat bekapcsolják a SAS különféle kutatómunkáiba.

A szlovák Oktatási Minisztériummal együttműködésben a SAS nyelvoktatást segítő módszertani képzéseket nyújt a szlovák nyelvet oktató külföldi nyelvtanároknak. A képzések központi célja a résztvevők módszertani tudásának és kommunikatív kompetenciájának mélyítése. Az előadások és gyakorlati problémákkal foglalkozó workshopok feladata a külföldi általános és középiskolákban tanítók, egyetemeken oktatók személyes és online oktatáshoz szükséges készségeinek mélyítése. Az interaktív gyakorlati tevékenységek során a jelenlévők megismerhetik és elsajátíthatják a szlovák mint idegen nyelv oktatása folyamán használható tanulói és oktatói kreativitás előhívását szorgalmazó módszereket. A 2007¹⁷ óta működő program a külföldi lektorátusok sajátosságait felhasználva előadások, gyakorlatok, valamint bemutatók és alkotóműhelyek segítségével támogatja a képzőhelyek működését.

A SAS kiemelten fontos oktatási tevékenysége a *Szlovák mint idegen nyelv tanításának módszertana* című kétszemeszteres kurzus, mely a lektorként dolgozó vagy dolgozni szándékozó érdeklődők számára nyújt nyelvoktatói képesítést.

Az oktatási tevékenységek egyik sajátos formája a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karán már tíz éve futó tematikus *módszertani kurzusok* meghirdetése:¹⁸

¹⁷ A tanfolyamot idáig hét külföldi évfolyam végezte el: Békéscsaba (Magyarország), Petrőc (Szerbia), Nagylak (Románia), Ungvár (Ukrajna), Krakko (Lengyelország) és Nowa Biała (Lengyelország).

¹⁸ Jazyková kultúra v praxi [A nyelvművelés gyakorlata] (2010), Jazyk a tvorivost' [Nyelv és kreativitás] (2011), Jazyk a komunikácia v didaktickej praxi [A nyelv és kommunikáció tanításának módszertana] (2012), Rozvíjanie jazykovej kompetencie v didaktickej praxi [Nyelvi kompetenciák fejlesztésének módszertana] (2013), Jazyk a realie v didaktickej praxi [Nyelv és reáliák oktatásának gyakorlata] (2014), Gramatika – prezentácia a osvojovanie v didaktickej praxi [Grammatika – az oktatás és elsajátítás módszertana] (2015), Domáce a cudzie v slovenčine z pohľadu didaktickej praxe [A szlovák nyelv saját és idegen elemeit érintő oktatás módszertana] (2016), Tvary a tváre slovenského jazyka z pohľadu didaktickej praxe [A szlovák nyelv alakjainak oktatása] (2017), Jazyková chyba – charakteristika a hodnotenie z pohľadu didaktickej praxe [A nyelvi hiba – jellemzés és értékelés módszertani aspektusai]

Jazyková kultúra v praxi (2010), *Jazyk a tvorivosť* (2011), *Jazyk a komunikácia v didaktickej praxi* (2012), *Rozvíjanie jazykovej kompetencie v didaktickej praxi* (2013), *Jazyk a realie v didaktickej praxi* (2014), *Gramatika – prezentácia a osvojovanie v didaktickej praxi* (2015), *Domáce a cudzie v slovenčine z pohľadu didaktickej praxe* (2016), *Tvary a tváre slovenského jazyka z pohľadu didaktickej praxe* (2017), *Jazyková chyba – charakteristika a hodnotenie z pohľadu didaktickej praxe* (2018), *Moderná identita v slovenskom jazyku a kultúre* (2019) a *Posúvame hranice vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka* (2020).

A külföldi egyetemeken működő szlovák nyelv és kultúra lektorátusainak munkáját kiemelt figyelem kíséri. Ennek keretében a SAS a szlovák Oktatási Minisztériummal együttműködésben ún. *lektorátusközi versenyeket* rendez. A részt vevő külföldi lektorátusok eddig az alábbi témákkal és projektekkel neveztek be a versenybe: *Szlovákiát bemutató plakátok és Szlovák hírességek csarnoka* (Bukaresti Egyetem – 2012/2013, 2013/2014), *a Poštúrenie mýtu kötet* (Belgrádi Egyetem és Újvidéki Egyetem – 2014/2015), *Kukučín Jadran című művéhez kötődő irodalmi verseny* (Zágrábi Egyetem – 2015/2016), *esszék a Szlovákia a külföldi médiában témára* (a Forlìi Bolonai Egyetem – 2015/2016), *rövidfilmek a Élő képeslapok a lektorátusokról témára* (Belgrádi Egyetem – 2016/2017), *esszék, bemutatók és rövidfilmek a Szlovákia saját szlovákistáim szeméből témára* (Belgrádi Egyetem – 2017/2018). Az egyes témák és projektek bemutatásai a <https://fphil.uniba.sk/sas> (Lektoráty SJAK v zahraničí / Medzilektorátne súťaž) oldalon található.¹⁹

Kiadói és szerkesztői tevékenység

A SAS központi feladatai közé tartozik a módszertani segédanyagok kiadása is, amelyek jelentős részt képeznek a központ kiadói tevékenységében. Ennek keretében számos szakkönyv²⁰ és tankönyv látott napvilágot, amelyek sorát az utóbbi évtizedben olyan jelentős kötetek bővítik, mint a *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach* (2011), *Zbierka testov z letnej školy slovenského jazyka a kultúry SAS (začiatocníci – pokročili)* (2013), *Praktikum zo slovenskej gramatiky a ortografie pre cudzincov B1–B2* (2014), *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach II.* (2016).

A szlovák nyelv és kultúra külföldi lektorátusain dolgozó oktatók és diákok csoportmunkájának eredménye a *Prvá pomoc po slovensky* (2016–) könyvecske, amely a tervek szerint 15 további nyelven fog megjelenni.²¹

(2018), *Moderná identita v slovenskom jazyku a kultúre* [A modern identitás kérdése a szlovák nyelvben és kultúrában] (2019) a *Posúvame hranice vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka* [Határok kitolása a szlovák mint idegen nyelv tanításában] (2020).

¹⁹ A fenti oldalon az alábbi három művet lehet megtekinteni: *Poštúrenie mýtu kötet*, *Kukučín Jadran című művéhez kötődő irodalmi művek és esszék a Szlovákia a külföldi médiában*.

²⁰ *Slovenčina ako cudzí jazyk – predmet aplikovanej lingvistiky* (2004), *Slovacicum. Kapitoly z dejín slovenskej kultúry* (2004), *Slovacicum. Súčasné Slovensko* (2006), *Komunikácia v slovenčine* (2007) – A SAS kiadói tevékenységét lásd bővebben a tanulmány végén található szakirodalomjegyzékben, valamint a <https://fphil.uniba.sk/sas/> oldalon.

²¹ A kötet kidolgozásában Jana Pekarovičova vezetése alatt J. Choleva mint szerkesztő és szerző, illetve Michaela Mošatová, Zuzana Hargašová és Šmatláková Šmatláková vettek részt.

A nagy sikerű *Krížom-krážom A1–B2* (2007–2014)²² könyvsorozatot, amely egyben az A1 és A2 nyelvi szintre írt gyakorlókönyvet is tartalmazza, 2018-ban *Krížom-krážom. Slovenčina A1. 2., doplnené a prepracované vydanie* címmel egy átdolgozott és kibővített kiadás is gazdagította. A szerzők több tanulmányban²³ fejtik ki a könyvsorozat módszertani elveit, melyekben elsősorban a névszó- és igeragozás tanításának módszertani újításaira, valamint a nyelvtanoktatás kommunikatív és kreatív módszereire fókuszálnak.²⁴ A nyelvoktatás módszertani újításaival főként Jana Pekarovičová²⁵ és Ľudmila Žigová²⁶ foglalkoztak.

A *Krížom-krážom A1–B2* kötetek szerzői többéves oktatói-pedagógiai gyakorlatának és a szlovák nyelvi lektorátusokon dolgozó oktatók visszajelzéseinek köszönhetően a sorozat új kötettel bővült – *Krížom-krážom. Metodická príručka – slovenčina A1* (a módszertani anyagokat tartalmazó kötet tartalmazza az A1 szintre írt tankönyv átdolgozott változatát is). A módszertani kézikönyvre elsősorban a kezdő szlovák lektorok számára növekedése miatt volt szükség. A kézikönyv három, egymástól elkülönülő fejezetből áll: I. elméleti megközelítés, II. gyakorlati rész, III. mellékletek. Az első részben a szerzők kifejtik a Krížom-krážom könyvsorozat módszertani, elméleti koncepcióját, miközben meghatározzák a kötetek célközönségeit²⁷ is, illetve a kötetek fő eszköztárát és a felhasználók azon csoportjait,²⁸ akiknek a kötetek csupán kiegészítő tananyagként szolgálnak. Az elméleti rész hangsúlyozza a szociokulturális

²² Krížom-krážom A1 és A2 kötetek a legáltalánosabb kommunikációs szituációk nyelvhasználatának oktatásán keresztül a szlovák nyelv alapjait kívánják elsajátíttatni és megerősíteni. A kötetek főszereplői a tanulás, munka, a város vagy szórakozóhelyek, valamint a család, az orvos, illetve a cirkusz nyelvhasználati színterein mutatják be a szlovák nyelv használatát. Ezt segítik a kötetek illusztrációi, melyekkel a kötet a KER által meghatározott szinterekhez kapcsolódó nyelvi készségeit gyakoroltatják. A B1 és B2 szintre írt kötetek az első két nyelvi szint anyagaira építenek, elősegítve a mindennapos kommunikációt az iskolában, munkahelyen, szórakozás vagy éppen Szlovákia nevezetességeinek látogatása közben.

²³ Mošaťová, M. – Španová, E.: Ku klasifikácii konjugačných tried pre potreby slovenčiny ako cudzieho jazyka. 2015, s. 122 – 131; Mošaťová, M. – Španová, E.: Lingvodidaktické aspekty klasifikácie konjugačných tried v slovenčine ako cudzom jazyku. 2015, s. 218 – 233; Kamenárová, R. – Ľos Ivoríková, H.: Menné deklinačné vzory v slovenčine z lingvodidaktického hľadiska. 2015, s. 81–88; Kamenárová, R. – Ľos Ivoríková, H.: Postupnosť výkladu modelov slovenskej mennej deklinácie cudzincom. 2016, s. 114–130.

²⁴ Kamenárová, R.: Komunikatívny prístup ku gramatike slovenčiny ako cudzieho jazyka v sérii učebníc Krížom-krážom. 2014, s. 246–260; Ľos Ivoríková, H.: Ako učiť gramatiku komunikatívne a tvorivo. 2019, s. 304–321.

²⁵ Pekarovičová, J.: Prezentácia a osvojovanie gramatiky cudzieho jazyka. In: *Studia Academica Slovaca* 44. Ed. J. Pekarovičová – M. Vojtech. Bratislava: Univerzita Komenského, 2015, s. 234–251.

²⁶ Žigová, Ľ.: K vyučovaniu gramatiky slovenčiny ako cudzieho jazyka. In: *Paedagogica* 18. Didaktika humanitných predmetov. Red. Š. Švec – J. Bazalíková. Bratislava: Univerzita Komenského, 2006, s. 98–105; Žigová, Ľ.: Funkčnosť gramatiky vo vyučovaní slovenčiny ako cudzieho jazyka pre mierne a stredne pokročilých. In: *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach II*. Ed. J. Pekarovičová – Z. Hargašová. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2016, s. 131–146.

²⁷ Például egyéni nyelvtanulás vagy homogén és heterogén nyelvtanulói közösségek.

²⁸ Például nyelvtanfolyamon heterogén nyelvtanulói közösségek, nem szláv első nyelvű nyelvtanulók.

kompetenciák nyelvtanulásban betöltött szerepét, illetve A1 szinten szerepelteti a főnevek, valamint az igék csoportosításának módszertani újdonságait. Az egyes leckék metodikai koncepciójának részletezése mellett a fejezetben helyet kapnak azok a használatához szükséges gyakorlati tanácsok is, amelyek a nyelvoktatók számára nagyban segíthetik a tankönyvek helyes, az egyes tanulói csoportok igényeihez illeszkedő használatát, oktatását (mindezek mellett nagy hangsúlyt helyeznek az egyes leckék tanulási céljaira is, amelyeket azok bevezetőjében fektetnek le). A tanítási stratégiák meghatározása szintén nagy jelentőségű a nyelvoktatók számára, mivel segítenek a kommunikatív készségek elsajátíttatásában, valamint a tanulók sajátos nyelvtanulási formáinak meghatározásában. Az elméleti fejezetet a nyelvtanulást segítő különféle nyelvi játékok²⁹ használatát segítő módszertani rész zárja. A kötet gyakorlati részét a tankönyv „preparált” változata jelenti, amelyet, a gyakorlati használatot segítő módszertani tanácsokra, a nyelv tanítását segítő módszertani tippekre, valamint az adott lecke tartalmának oktatásában segítséget nyújtó módszertani eszközök használatát jelző ikonok³⁰ illusztrálnak, gazdagítanak. A könyv használatát megkönnyítik és a tanítást segítő piktogramok mellett hasznos módszertani segédanyagot kínálnak a fénymásolható lapok, amelyek az uniba.sk/krizom-krazom oldalról le is tölthetők. A könyv harmadik része a gyakorlatban használható mellékleteket tartalmaz, így a főnévragozás mintáit tartalmazó táblázatok, a könyvben szereplő igék áttekintését, az A1 szinten gyakran használatos igék kiemelését, valamint a névszóragozáshoz szükséges esetek és névszóosztályok csoportosítását.

A visszajelzések alapján az új módszertani kézikönyvet a tapasztalt lektorok is használják, akik – saját bevallásuk szerint – a kötetben mindig találnak valami új módszertani ötletet, inspirációt.

A kiadói tevékenység egy sajátos színfoltja az 1972 óta megjelenő, a *szlovák nyelv és kultúra nyári egyetem* előadásait tartalmazó kötetek³¹ hosszú sora. A kötetek több mint ezer, többségében tudományos előadások átiratait tartalmazzák a nyelvtudomány, irodalomtudomány, történelemtudomány, néprajz, illetve a szlovákiai reáliák köréből – szinkrón és diakrón szempontból is bemutatva az egyes témaköröket. A kötetek és az előadások egyben a szlovakisztikai, néprajzi, honismereti tudományok tudományos nézeteinek a fejlődését is mutatják. Fontos, hogy mindezen témák mellett a kötetek oldalain alakult ki a szlovák mint idegen nyelv oktatásának módszertani kerete és a nyelv külföldiek számára való leírása. A kötetek elektronikus változata megtalálható a zborniky.e-slovak.sk oldalon.

²⁹ Például szójátékok, logikai játékok, találós kérdések, memóriajátékok, problémamegoldó feladatok, drámajátékok, autentikus szövegek.

³⁰ Ilyen ikonok például utalhatnak az alábbiakra: valamely jelenség magyarázata, játék, tipp, tevékenység/játék, írásos feladat, hallgatás, feladat a szláv tanulók számára, szlovákiai és más reáliák, vetítés/tábla, fénymásolható anyagok.

³¹ A koncepció kidolgozója, valamint az első kötetek szerkesztője Jozef Mistrík professzor volt. A kötetek szerkesztői: Jozef Mistrík (1972–1991), Jozef Mlacek (1992–2006), Miloslav Vojtech (2004–), Jana Pekarovičová (2007–). 2005 óta a kötetek szerkesztését nemzetközi szerkesztőbizottság segíti, illetve az egyes tanulmányokhoz angol nyelvű absztrakt is kapcsolódik.

IRODALOM

- Gabříková, Adela – Kamenárová, Renáta – Mošaťová, Michaela – Ľos Ivoríková, Helena – Španová, Eva – Tichá, Hana (2014): *Krížom-krážom. Slovenčina B2*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Kamenárová, Renáta – Španová, Eva – Tichá, Hana – Ivoríková, Helena – Mošaťová, Michaela – Krchová, Zuzana – Tichá, Hana (2018): *Krížom-krážom. Slovenčina A1., 2.,* doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Kamenárová, Renáta – Španová, Eva – Ivoríková, Helena – Kleschtová, Zuzana – Mošaťová, Michaela – Tichá, Hana (2009): *Krížom krážom. Slovenčina A2*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Kamenárová, Renáta – Gabříková, Adela – Ivoríková, Helena – Španová, Eva, Mošaťová, Michaela – Balšíňková, Dorota – Kleschtová, Zuzana (2011): *Krížom-krážom. Slovenčina B1*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Kamenárová, Renáta – Španová, Eva – Ľos Ivoríková, Helena – Mošaťová, Michaela (2018): *Krížom-krážom. Metodická príručka – slovenčina A1*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Pekarovičová, Jana (2004): *Slovenčina ako cudzí jazyk – predmet aplikovanej lingvistiky*. Bratislava: Stimul.
- Pekarovičová, Jana (2001): *Slovakistika v zahraničí*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského – Metodické centrum Studia Academica Slovaca.
- Pekarovičová, Jana – Žigová, Ľudmila – Palcúťová, Michaela – Štefánik, Jozef (2005): *Slovenčina pre cudzincov. Praktická fonetická príručka*. Bratislava: Stimul.
- Pekarovičová, Jana – Žigová, Ľudmila – Mošaťová, Michaela (2007): *Vzdelávací program slovenčina ako cudzí jazyk Jazykový kurz v kontaktnej a distančnej forme*, Bratislava.
- Pekarovičová, Jana (2002, szerk.): *Slovenčina ako cudzí jazyk*. Bratislava: Stimul.
- Pekarovičová, Jana – Vojtechová, Eva (2004, szerk.): *40 rokov Studia Academica Slovaca*. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava.
- Pekarovičová, Jana – Vojtech, Miloslav (2006, szerk.): *Slovacicum. Súčasné Slovensko*. Bratislava: Stimul.
- Pekarovičová, Jana – Hargašová, Zuzana (2014, szerk.): *50 rokov Studia Academica Slovaca v premenách*. Univerzita Komenského v Bratislave.
- Pekarovičová, Jana – Hargašová, Zuzana (2016, szerk.): *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach II. Zborník príspevkov venovaných výskumu a výučbe*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Žigo, Pavel (2004, szerk.): *Slovacicum. Kapitoly z dejín slovenskej kultúry*. Bratislava: Academic Electronic Press.
- Žigová, Ľudmila (2014): *Praktikum zo slovenskej gramatiky a ortografie pre cudzincov*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Žigová, Ľudmila – Vojtech, Miloslav (2011, szerk.): *Slovenčina (nielen) ako cudzí jazyk v súvislostiach*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- <https://fphil.uniba.sk/sas/>
- <https://zborniky.e-slovak.sk/>
- <https://fphil.uniba.sk/sas/kroniky/>

Fordította M. Pintér Tibor